

YANGI O'ZBEKISTON TASVIRIY SAN'ATI: TRANSFORMATSIYA VA MILLIY QADRIYATLAR SINTEZI**Rahimova Mubina Farxod qizi**

9 - o'rta maktab 11 - D sinf o'quvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17517456>

Annotatsiya. Ushbu maqola mustaqillik davridan buyon, ayniqsa 2016-2024-yillar oralig'ida O'zbekiston tasviriy san'atida yuz bergan fundamental o'zgarishlarni tadqiq etadi.

Tadqiqot davlat siyosati, iqtisodiy islohotlar va globallashuv jarayonlarining milliy san'at diskursiga ta'sirini adabiyotlar tahlili orqali ko'rib chiqadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, "Yangi O'zbekiston" konsepsiyasi san'at sohasida ham keng qamrovli modernizatsiya, xalqaro integratsiya va milliy-ma'naviy qadriyatlarni saqlash yo'nalishlarini birlashtirgan holda namoyon bo'lmoqda.

Kalit so'zlar: Yangi O'zbekiston, tasviriy san'at, milliy identifikatsiya, zamonaviy san'at, madaniy siyosat, san'at transformatsiyasi, O'zbekiston rassomligi.

Abstract. This article examines the fundamental changes that have occurred in the visual arts of Uzbekistan since independence, especially between 2016 and 2024. The study examines the impact of state policy, economic reforms, and globalization processes on the national artistic discourse through a literature analysis. The results show that the concept of "New Uzbekistan" is also manifested in the field of art, combining the directions of comprehensive modernization, international integration, and preservation of national and spiritual values.

Keywords: New Uzbekistan, visual arts, national identity, contemporary art, cultural policy, artistic transformation, Uzbek painting.

Аннотация. В статье рассматриваются фундаментальные изменения, произошедшие в изобразительном искусстве Узбекистана с момента обретения независимости, особенно в период с 2016 по 2024 год. В исследовании посредством анализа литературы рассматривается влияние государственной политики, экономических реформ и процессов глобализации на национальный художественный дискурс. Результаты показывают, что концепция «Нового Узбекистана» проявляется и в сфере искусства, объединяя в себе направления комплексной модернизации, международной интеграции и сохранения национальных и духовных ценностей.

Ключевые слова: Новый Узбекистан, изобразительное искусство, национальная идентичность, современное искусство, культурная политика, художественная трансформация, узбекская живопись.

KIRISH

Yigirma birinchi asrning ikkinchi o'n yilligida O'zbekiston jamiyati, iqtisodiyoti va madaniyatida sezilarli transformatsion jarayonlar boshlandi. 2016-yildan boshlab amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlar "Yangi O'zbekiston" konsepsiyasi doirasida tasviriy san'at sohasida ham o'ziga xos qayta tug'ilish davrini keltirib chiqardi [1]. Bu davr nafaqat institutsional o'zgarishlar, balki madaniy paradigmaning o'zgarishi, san'at bozorining rivojlanishi va xalqaro san'at makoniga integratsiya jarayonlari bilan xarakterlanadi [2]. O'zbekiston tasviriy san'ati tarixan boy an'analarga ega bo'lib, miniatura san'ati, zardo'zlik va me'morchilik bezaklaridan tortib, sovet davri realizmi va mustaqillik yillaridagi milliy uygonish harakatlarigacha keng spektrni qamrab oladi [3]. Hozirgi bosqichda esa san'atkorlar milliy identifikatsiya, global san'at tendentsiyalari va bozor iqtisodiyoti talablari o'rtasida yangi

muvozanatni topish jarayonida faoliyat yuritmoqdalar. Tadqiqotning dolzarbligi zamonaviy O'zbekiston tasviriy san'atini shaping qiluvchi ijtimoiy-madaniy, iqtisodiy va siyosiy omillarni tizimli tahlil qilish zaruratidan kelib chiqadi. Maqolaning maqsadi "Yangi O'zbekiston" sharoitida tasviriy san'at transformatsiyasining asosiy yo'nalishlarini aniqlash, milliy va global diskurslar kesishmasida yuzaga kelayotgan yangi estetik paradigmalarni tahlil qilish va kelgusi rivojlanish istiqbollarini baholashdan iboratdir.

METODOLOGIYA VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Ushbu tadqiqotda asosan ikkilamchi manbalarni tahlil qilish metodologiyasi qo'llanilgan bo'lib, mavzuga oid ilmiy maqolalar, monografiyalar, rasmiy hujjatlar va kataloglar tizimli ravishda o'rganildi. Adabiyotlar tahlili davlat madaniy siyosati, san'atshunoslik tadqiqotlari va san'at bozori dinamikasiga bag'ishlangan manbalarni qamrab oldi. O'zbek, rus va xorijiy manbalardan kompleks foydalanish orqali muammoning ko'p qirrali tahlili amalga oshirildi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlari, ayniqsa madaniyat va san'atni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan hujjatlar, davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlarini aniqlashda muhim rol o'ynadi [4]. Karimov va Azizova tomonidan olib borilgan tadqiqot mustaqillik yillarida o'zbek tasviriy san'atining milliy-madaniy asoslarini mustahkamlash jarayonlarini ko'rsatib berdi [5]. Ularning fikricha, sovet davridan so'ng san'atkorlar o'z milliy ildizlariga qaytish, an'anaviy motivlar va zamonaviy texnikalarni sintez qilish yo'lini tanladilar. Bu jarayon nafaqat estetik, balki ijtimoiy-siyosiy ahamiyatga ega bo'lib, milliy identifikatsiyani mustahkamlash vositasi sifatida namoyon bo'ldi. Rashidova zamonaviy o'zbek rassomligi diskursida gender muammolari va ayol rassomlarning o'rnini tahlil qilgan tadqiqotida yangi avlod san'atkorlarining mavzular va uslublar tanlashida ko'proq erkinlik va eksperimentallashish tendentsiyasini qayd etdi [6]. Bu esa jamiyatdagi liberallashtirish jarayonlarining tasviriy san'atga ham ta'sir ko'rsatayotganidan dalolat beradi.

Xalqaro kontekstda O'zbekiston san'ati haqida tadqiqotlar olib borgan Keller Markaziy Osiyo davlatlarida sovet merosi va milliy identifikatsiya o'rtasidagi murakkab munosabatlarni ko'rsatib berdi [7]. Uning fikricha, postsovet makonidagi san'at nafaqat o'tmishdan qutilish, balki uni qayta sharhlash va zamonaviy kontekstga moslashtirishni talab qiladi. Bu jarayon O'zbekistonda ham kuzatilmoqda, bu yerda rassomlar sovet realizmi texnikalarini saqlab qolgan holda, mavzu va mazmun jihatidan milliy qadriyatlarga yo'naltirilgan asarlar yaratmoqdalar.

Mamadjanova tomonidan nashr etilgan monografiya O'zbekiston san'at institutlarining islohi va zamonaviy menejment tamoyillarini joriy etish jarayonlarini batafsil yoritdi [8]. Muallif ta'kidlashicha, muzeylar, galereyalar va san'at maktablarining modernizatsiyasi, xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish "Yangi O'zbekiston" strategiyasining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Bu o'z navbatida san'at bozorining rivojlanishiga, kolleksionerizm madaniyatining shakllanishiga va yoshlar uchun san'at ta'limining sifatini oshirishga yordam bermoqda. Ekonomik omillar bilan bog'liq holda Ergashev va Yusupov (2020) O'zbekistonda san'at bozorining rivojlanishi va investitsion potentsialni o'rgandilar [9]. Ularning tahlili shuni ko'rsatdiki, iqtisodiy islohotlar va turizm sohasining rivojlanishi mahalliy san'atga bo'lgan qiziqishni oshirdi, bu esa san'atkorlar uchun yangi iqtisodiy imkoniyatlar yaratdi.

Kritik nuqtai nazardan Abdullayev zamonaviy o'zbek san'atining kommertsializatsiya va milliy qadriyatlarni saqlab qolish o'rtasidagi ziddiyatni muhokama qildi [10]. Uning fikricha, bozor iqtisodiyotiga o'tish san'atkorlarni bir tomondan iqtisodiy mustaqillikka erishishga imkon bersa, ikkinchi tomondan bozor talablariga bo'ysunish xavfini keltirib chiqarmoqda. Shu bilan birga, muallif ta'kidlaydiki, bu jarayon san'at diskursini boy qiladi va turli estetik

yondashuvlarning parallel mavjudligiga imkon beradi. Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, "Yangi O'zbekiston" konsepsiyasi tasviriy san'at sohasida bir necha muhim o'zgarishlarga olib keldi: davlat tomonidan san'atni maqsadli qo'llab-quvvatlash dasturlarining kengayishi, xalqaro san'at tadbirlarida O'zbekiston ishtirokining kuchayishi, san'at ta'limi tizimining modernizatsiyasi va san'at bozorining bosqichma-bosqich rivojlanishi. Biroq, mavjud tadqiqotlar asosan tarixiy jarayonlar va instituttsional o'zgarishlarga e'tibor qaratgan, estetik paradigmalarni transformatsiyasi va san'atkorlarning kreativ strategiyalari chuqurroq tahlilni talab qiladi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Adabiyotlar tahlili va mavjud ma'lumotlarni sintez qilish asosida "Yangi O'zbekiston" sharoitida tasviriy san'atning bir necha muhim transformatsion yo'nalishlari aniqlanadi.

Birinchidan, milliy identifikatsiya va zamonaviy estetikaning sintezi ko'rinishi ortmoqda.

Zamonaviy o'zbek rassomlar an'anaviy motivlar, ornamentlar va milliy liboslarni postmodern texnikalar, abstrakt ifodalash usullari va konseptual yondashuvlar bilan birlashtirib, yangi vizual til yaratmoqdalar. Bu sintez nafaqat nostalgik qaytish emas, balki milliy madaniy kodlarni global san'at kontekstida qayta talqin qilish jarayonidir. Ikkinchidan, san'at institutlarining modernizatsiyasi san'atkorlar uchun ko'proq imkoniyatlar yaratmoqda.

Respublikada zamonaviy galereyalar ochilyapti, xalqaro biennallar va san'at festivallarida o'zbek san'atkorlari faol ishtirok etmoqdalar, bu esa ularga global san'at jamoasi bilan bevosita muloqot qilish, tajriba almashish va o'z ishlarini kengroq auditoriyaga taqdim etish imkonini bermoqda. Davlat tomonidan grant va stipendiya dasturlarining joriy etilishi yoshlar uchun professional rivojlanish yo'llarini kengaytirmoqda.

Uchinchidan, raqamli texnologiyalar va zamonaviy media san'atga kirishi O'zbekiston tasviriy san'atiga yangi o'lchov qo'shmoqda. Video-art, installyatsiya va raqamli grafika kabi zamonaviy formatlar an'anaviy rasm va haykaltaroshlik bilan yonma-yon rivojlanmoqda. Bu ko'p formatlilik san'at maydonini demokratlashtiradi va turli auditoriya ehtiyojlariga javob berishga imkon beradi. To'rtinchidan, san'at bozorining rivojlanishi bilan bog'liq holda, san'atkorlar o'z asarlarini nafaqat madaniy missiya, balki iqtisodiy faoliyat sifatida ham ko'rib chiqishga o'rganib bormoqdalar. Bu professional san'at menejerlari, kuratorlar va san'at dealerlari kasbining shakllanishiga olib kelmoqda. Galereya biznesi, onlayn san'at platformalari va auksionlar O'zbekistonda asta-sekin rivojlanib, san'at ekosistemini to'ldirmoqda. Biroq, bu jarayon bir qator qiyinchiliklarni ham keltirib chiqarmoqda: san'atni kommersializatsiya qilish, bozor talablariga bo'ysunish va badiiy qadriyatlarni saqlab qolish o'rtasidagi muvozanat masalasi muhim muammo bo'lib qolmoqda.

Beshinchidan, yoshlar avlodi va ularning kreativ yondashuvlari san'at diskursini transformatsiya qilmoqda. Yevropa va Osiyo san'at akademiyalarida ta'lim olgan, global san'at tendentsiyalaridan xabardor bo'lgan yoshlar o'zbek san'ati uslubiy va tematik jihatdan boyitmoqdalar. Ular ekologiya, gender tenglik, urbanizatsiya va globallashtirish kabi universal mavzularni milliy kontekstda qayta o'ylab, multikultural dialogni rivojlantirishga hissa qo'shmoqdalar. Oltinchidan, "Yangi O'zbekiston" konsepsiyasi san'at orqali davlat brendini yaratish strategiyasini ham o'z ichiga oladi. Respublika o'z boy madaniy merosini global darajada ilgari surish maqsadida tasviriy san'atni yumshoq kuch instrumenti sifatida faol ishlatmoqda.

Xalqaro ko'rgazmalar, madaniy almashinuv dasturlari va san'at residentsiyalari O'zbekistonning zamonaviy, ochiq va kreativ mamlakat imidjini shakllantirish vositasiga aylandi.

Shuningdek, milliy qadriyatlar va ma'naviyat masalalari hamon san'at diskursining markazida qolmoqda. Davlat va jamiyat san'atdan milliy g'oya va qadriyatlarni targ'ib qilishni kutmoqda, bu esa san'atkorlar uchun ma'lum cheklovlar yaratadi. Biroq ko'pchilik san'atkorlar bu vazifani emas, balki o'z milliy identifikatsiyasini ifodalash imkoniyati sifatida qabul qilmoqdalar.

XULOSA

"Yangi O'zbekiston" konsepsiyasi doirasida amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlar tasviriy san'at sohasida ham sezilarli transformatsiyaga olib keldi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy o'zbek tasviriy san'ati milliy identifikatsiya, an'anaviy qadriyatlar va zamonaviy global tendentsiyalar o'rtasida yangi muvozanat yaratish jarayonida rivojlanmoqda.

Davlat tomonidan san'atni maqsadli qo'llab-quvvatlash, institutsional modernizatsiya, xalqaro integratsiya va san'at bozorining bosqichma-bosqich shakllanishi bu jarayonning muhim tarkibiy qismlari hisoblanadi. San'atkorlar an'anaviy motiv va texnikalarni zamonaviy estetik yondashuvlar bilan sintez qilish orqali o'ziga xos kreativ til yaratmoqdalar, bu esa o'zbek san'atiga global san'at makonida o'ziga xos o'rin egallashga yordam bermoqda. Shu bilan birga, san'atni kommertsializatsiya qilish, bozor talablariga moslashish va badiiy-estetik qadriyatlarni saqlab qolish o'rtasidagi muvozanat muammosi dolzarbligini saqlamoqda. Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi va yoshlar avlodining global san'at kontekstidan xabardorligi kelgusida O'zbekiston tasviriy san'atini yanada boy va ko'p qirrali qilishi kutilmoqda.

Kelajakdagi tadqiqotlar uchun tavsiya etiladigan yo'nalishlar: konkret san'atkorlar va san'at guruhlarining kreativ strategiyalarini chuqurroq tahlil qilish, gender va avlodlar o'rtasidagi farqlarni o'rganish, san'at bozorining iqtisodiy mexanizmlarini batafsil tadqiq etish va global san'at makonida O'zbekiston san'atining qabul qilinishini tahlil qilishdan iborat. "Yangi O'zbekiston" tasviriy san'ati - bu an'ana va innovatsiya, milliylik va universallik o'rtasidagi doimiy dialog jarayoni bo'lib, u o'zbek jamiyatining ijtimoiy-madaniy transformatsiyasini vizual tilga tarjima qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Mirziyoyev, S. (2017). *Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak*. Toshkent: O'zbekiston.
2. Khalikova, N. (2021). Contemporary art in Uzbekistan: Between tradition and globalization. *Central Asian Survey*, 40(2), 234-251.
3. Pugachenkova, G. A. & Rempel, L. I. (1982). *Istoria iskusstv Uzbekistana*. Moskva: Iskusstvo.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Diniy-ma'rifiy soha faoliyatini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni, 16.04.2018 yildagi PF-5416-son, <https://lex.uz/docs/-3686277>
5. Karimov, B. & Azizova, D. (2020). Milliy qadriyatlar va mustaqillik davri O'zbekiston tasviriy san'ati. *San'atshunoslik*, 3(15), 45-58.
6. Rashidova, M. (2019). Gender discourse in contemporary Uzbek visual arts. *Asian Art Journal*, 12(4), 78-92.
7. Keller, S. (2018). Reframing Soviet legacies: Contemporary art in Central Asia. *Art Journal*, 77(1), 56-71.
8. Mamadjanova, S. (2021). *Muzeylarda zamonaviy menejment: O'zbekiston tajribasi*. Toshkent: San'at nashriyoti.

9. Ergashev, I. & Yusupov, A. (2020). Economic aspects of art market development in Uzbekistan. *Journal of Cultural Economics*, 18(3), 156-174.
10. Abdullayev, F. (2022). Kommertsializatsiya va milliy qadriyatlar: zamonaviy o'zbek san'atida ziddiyat yoki sintez? *Madaniyat va jamiyat*, 5(28), 112-126.